

RAT DVIJU RUŽA

Doljanin, Nora

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:172:860606>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-27**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET**

ZAVRŠNI RAD

RAT DVIJU RUŽA

NORA DOLJANIN

Split, 2022.

Odsjek za povijest

Preddiplomski sveučilišni studij Povijesti i Povijesti umjetnosti

Europska i svjetska povijest srednjeg vijeka

RAT DVIJU RUŽA

Student:

Nora Doljanin

Mentor:

Izv. prof. dr. sc. Tonija Andrić

Split, rujan 2022.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Stogodišnji rat (1337. – 1453.)	2
3. Dolazak dinastije Lancaster na vlast.....	3
4. Henrik IV. Lancaster (1399. – 1413.)	5
5. Henrik V. Lancaster (1413. – 1422.)	5
6. Henrik VI. Lancaster (1422. – 1461.).....	7
7. Rat dviju ruža.....	9
7.1. Početak sukoba.....	10
7.2. Sukob Henrika VI. s Rikardom od Yorka.....	11
7.3. Edvard IV. York (1461. – 1483.).....	13
7.4. Rikard III. York (1483. – 1485.).....	14
7.5. Kraj rata	14
8. Henrik VII. (1485. – 1509.) i nova monarhija	16
9. Socijalni aspekt Rata ruža.....	17
10. Zaključak.....	19
11. Literatura.....	20
Sažetak	21
Abstract	22
Prilozi	23

1. Uvod

Ovaj će rad razmotriti temu Rat dviju ruža, koji je trajao 30 godina, od 1455. do 1485. godine. To je bio građanski rat između dviju kraljevskih kuća, Lancaster i York, nasljednika Edvarda III., koji su polagali pravo na prijestolje. Ovaj rat naziv je dobio po simbolima kraljevskih kuća, crvenoj i bijeloj ruži. Obilježio je srednjovjekovnu englesku povijest te prouzrokovao društvenu krizu, ponajviše na štetu viših društvenih slojeva, posebice plemstva.

Primarni cilj rada je opisati uzrok rata, tijek, njegove posljedice te ga smjestiti u povijesni kontekst. Kako bi se uspostavio valjani zaključak rad je podijeljen na nekoliko poglavlja u kojima će objasniti važna povijesna zbivanja prije, za vrijeme i nakon rata. Tekst počinje s događajima koji su prethodili Ratu ruža, a to su Stogodišnji rat (1337. – 1453.) i svrgavanje dinastije Plantagenet s prijestolja od strane Henrika Lancastera 1399. godine. Do rasta tenzija među kraljevskim kućama dolazi 1422. godine smrću Henrika V. koji je uživao popularnost u Engleskoj zbog svojih ratnih uspjeha. Naslijedio ga je sin Henrik VI., za vrijeme čije vladavine dolazi do početka Rata ruža, tijekom kojeg su se 30 godina na prijestolju izmjenjivali vladari iz kraljevskih kuća Lancaster i York. Završetak teksta opisuje kraj sukoba, dolazak Henrika Tudora na vlast, stvaranje nove monarhije te će opisati socijalno stanje u Engleskoj tijekom iscrpnog građanskog rata. Temeljna svrha ovog rada je sveobuhvatno istražiti i sintetizirati literaturu koja govori o ovom ratu, donijeti zaključke o njegovim posljedicama i razmotriti njegov utjecaj na daljnja povijesna zbivanja.

2. Stogodišnji rat (1337. – 1453.)

Ratu dviju ruža prethodio je Stogodišnji rat, rat između Engleske i Francuske koji je trajao od 1337. do 1453. godine. Sukob je izbio zbog spora oko nasljeđivanja francuske krune nakon smrti Karla IV. te izumiranja dinastije Kapetović. Pretendenti na francusko prijestolje bili su engleski kralj Edvard III., koji se pozivao na daleko srodstvo s preminulim kraljem, te Filip Valois (Filip VI.).¹ Dinastija Valois bila je pobočna loza dinastije Kapetović.² Osim pretendiranja na francusko prijestolje, uzrok sukobu bila je pokrajina Gascogne te anglo – francusko suparništvo na području današnje Belgije i Nizozmske.³ Englezi su htjeli osigurati posjede u zapadnoj Francuskoj koje su držali od 12. stoljeća. Na početku rata sreća je bila na strani Engleza koji su odnijeli pobjedu kraj Crécyja 1346. i Poitiersa 1356. godine. Nakon 1370. godine situacija se mijenja u korist Francuza, a novi engleski uspjesi nižu se u 15. stoljeću, za vrijeme Henrika V. Englesko napredovanje zaustavljeno je zahvaljujući Ivani Orleanskoj, a rat je završio protjerivanjem Engleza, 1453. godine, koji su uspjeli zadržati samo Calais.⁴ Posljedice koje je donio Stogodišnji rat bile su teške za obje strane te nijedna zemlja nije imala koristi od velikih gubitaka u novcu, vojnicima te stalnim pustošenjima zemlje. Ovaj rat ubrzao je pad feudalizma te doveo do seljačkog ustanka u Engleskoj 1381. godine.

U početku rat je bio popularan u Engleskoj. Nakon Edvardove smrti i uvođenja visokog poreza razočaranje postaje prevladavajuće raspoloženje u državi. U to vrijeme francuski pirati ozbiljno štete engleskoj trgovini te se pojavljuje kuga koja izaziva strah i paniku. Jedino polje na kojem su imali uspjeha bilo je ograničavanje kraljevske vlasti. Zbog Stogodišnjeg rata Edvardu je trebala podrška iznutra te je davao velika obećanja, koja je redom kršio. Sve veći pritisak velikaša i građana prisilio ga je da promijeni način vladanja. Parlament postaje potpuno neovisan od kralja, a Kraljevsko vijeće preuzima glavnu riječ. Velikaši, kao dio Kraljevskog vijeća, bili su naklonjeni zahtjevima nižeg plemstva i građana te su potonji podržavali velikaške zahtjeve kralju. Engleska je tada postigla napredak prema ograničenoj monarhiji i parlamentarnoj vladavini.⁵

---

¹ „Stogodišnji rat“, *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=58199> (pristupljeno 10.lipnja, 2022.)

² „Valois“, *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=63773> (pristupljeno 10.lipnja, 2022.)

³ Black, Jeremy, *Povijest Britanskih otoka*, Zagreb, 2004., str. 78.

⁴ „Stogodišnji rat“, <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=58199> (pristupljeno 10.lipnja, 2022.)

⁵ Goldstein Ivo, Grgin Borislav, *Europa i Sredozemlje u srednjem vijeku*, Zagreb, 2006., str. 405. – 406.

3. Dolazak dinastije Lancaster na vlast

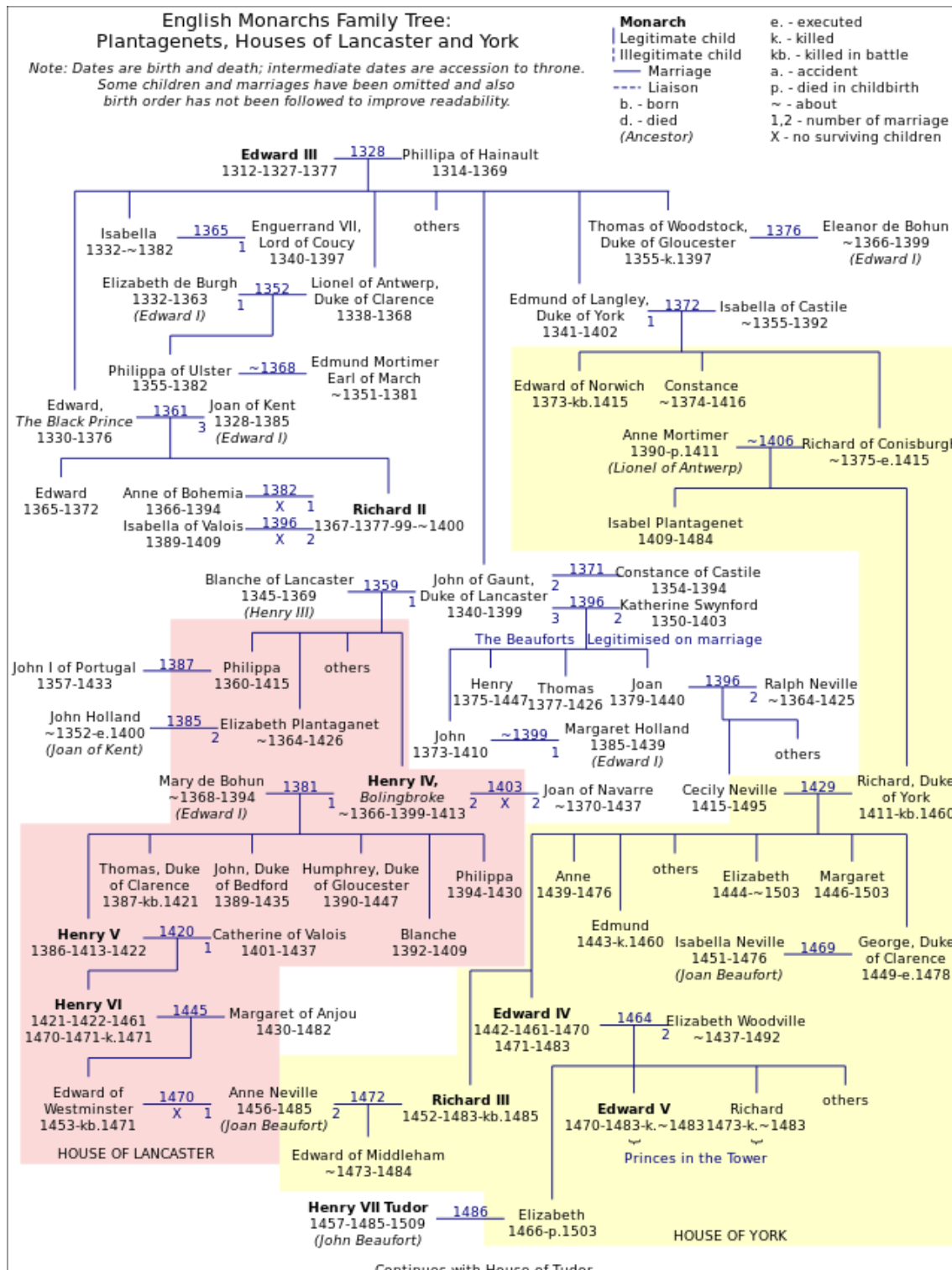
Nakon Edvardove smrti na vlast dolazi njegov maloljetni sin Rikard II. Tijekom Rikardove maloljetnosti, glavnu riječ preuzima Kraljevsko vijeće u kojem su se razne velikaške struje otimale za moć. Izbija opće nezadovoljstvo, posebno u krugovima nižih gradskih slojeva i seljaštva. Posebno revoltirani bivaju zbog Radničkih statuta iz 1351. koji su cijene i plaće zamrznuli na razini prije izbijanja kuge. Godine 1381. započinje seljački ustanak u Essexu te se širi na ostale dijelove Engleske. Ovi događaji uvjerali su kralja u neučinkovitost velikaške uprave i Kraljevskog vijeća. Kada je postao punoljetan poništio je dotadašnje odluke koje su slabile kraljevsku vlast. Do 1397. godine protjerao je sve glavne protivnike kraljevske vlasti i ponovo podčinio Parlament kraljevskoj kruni. Rikard II. organizira vojni pohod na Irsku i izbiva iz zemlje, dok za to vrijeme protjerani Henrik Lancaster iskorištava priliku za povratak i ponovno pokretanje pobune, kojoj se priključuju i velikaši.⁶

Godine 1399. Rikard II. biva svrgnut s prijestolja od strane Donjeg doma koji odlučuje o novom kralju. Novi kralj postaje Henrik Bolingbroke, poznatiji kao Henrik IV., koji nema izravno pravo na prijestolje već njegova titula ovisi o suglasnosti i izboru Parlamenta.⁷ Njegovim dolaskom na vlast prekida se vladavina dinastije Plantagenet te započinje Vladavina dinastije Lancaster.

---

⁶ Ibid, str. 406.- 407.

⁷ Morton, A. L., *Istorija Engleske*, Sarajevo, 1955., str. 91.

Slika 1. Obiteljsko stablo obitelji Plantagenet

4. Henrik IV. Lancaster (1399. – 1413.)

S obzirom da je Henrik IV. na vlast došao uz pomoć Donjeg doma očekivali su povlastice. Kralj je vodio politiku suradnje s nižim plemstvom i buržoazijom te je Parlament u razdoblju njegove vladavine postigao vrhunac svog značaja u srednjem vijeku. Kao posljedica toga, 1403. godine, izbio je ustanak pod vodstvom princa od Walesa Glyndwroma.⁸ Veleposjednička škotska obitelj Percy u početku podupire Henrika IV., do trenutka kada odbija ispuniti njihove zahtjeve. Bijesni zbog kraljeva odbijanja pridružuju se Glyndwromu. U bitci kod Shrewsburya, Henrik uspijeva poraziti nasljednika obitelji Percy, *sir* Henryja Percyja te prisiljava njegova oca, grofa od Northumberlanda, da raspusti vojsku. Godine 1405. ponovo organiziraju ustanak, a priključuju im se nadbiskup Yorke Scropeom i Edmund Mortimer, grof od Marcha. Edmund Mortimer polagao je pravo na krunu jer je bio treći sin Edvarda III. Grof od Northumerlanda, grof od Marcha i Glyndwr dogovaraju podjelu Engleske na tri dijela. Henrik IV. uspijeva suzbiti njihovu pobunu, kao i onu koja izbija 1408. godine. Taj ustanak organizirao je grof od Northumberlanda, ali biva poražen i ubijen na Bramham Mooru.⁹ Vladavina Henrika IV. uglavnom je prošla u nastojanju da održi ravnotežu između lordova, visokog klera i članova Donjeg doma. Primarni problem bio je reorganizacija dinastije Lancaster. S tim problemom morao se suočiti i Henrik V., sin i nasljednik Henrika IV.¹⁰

5. Henrik V. Lancaster (1413. – 1422.)

Henrik V., najstariji sin Henrika IV., istakao se u sukobima u Engleskoj i Walesu tijekom očeve vladavine. Dolaskom na prijestolje trebao je pridobiti naklonost crkvenjaka i zadovoljiti plemiće. Uspješno je ispunio oba preduvjeta, iskorjenjivanjem lolardskog¹¹ pokreta i hereze pridobio je naklonost crkvenjaka, a pokretanjem nove ofenzive na Francusku u Stogodišnjem ratu zadovoljio je plemiće. Visoki kler blagoslovio je pohod na Francusku u strahu pred stalnim prijetnjama da će im biti oduzeta imovina. Godine 1415. uputio se u

---

⁸ Ibid., str. 91.

⁹ Black, Jeremy, *Povijest Britanskih otoka*, str. 95.

¹⁰ Skupina autora, *Povijest 7: Razvijeni srednji vijek*, Zagreb, 2007., str. 526.

¹¹ Lolardi su bili sljedbenici engleskog teologa Johna Wycliffa. Ti propovjednici pješice su putovali od sela do sela u Engleskoj želeći da običan narod spozna Boga. Često su im čitali iz Wycliffove Biblije koju je preveo na engleski jezik 1382. godine, čak su im i ostavljali prijepise nekih dijelova tog prijevoda. Crkva se oštro protivila tome te su proglašeni hereticima. Godine 1401. donesen je i zakon prema kojem su biskupi imali pravo mučiti ih i spaljivati na lomači. Nakon toga pokret je brzo izgubio svoje pristaše i postajao je sve više pokret siromašnih i neukih. (Morton, A. L., *Istorija Engleske*, Sarajevo, 1955., str. 82. – 84.)

Normandiju gdje na ušću rijeke Seine zauzima luku Harfleur, a zatim kreće u kopneni pohod do Calaisa. S golemom francuskom vojskom sukobio se kod Azincourta. Bez obzira na njihovu brojnost engleski strijelci nanose im velike gubitke te kao posljedica te bitke nastaje i narodna legenda koja spominje samo jednog preminulog engleskog vojnika.¹² Rat je Henrika V. učinio popularnim u Engleskoj, a on je nastavio započeto osvojivši cijelu Normandiju u razdoblju od dvije godine (1417. – 1419.). To ga je ohrabrilo pa je obnovio polaganje prava na francusko prijestolje, a u tome ga je podržao vojvoda od Burgundije. Iduće godine sklapa zaruke s Katarinom, kćeri Karla VI. Francuskog koji ga priznaje za svog nasljednika sporazumom iz Troyesa.¹³ Henrik V. umro je 1522. godine, ostavivši sporno nasljedstvo sinu Henriku VI. koji na kraju gubi francusku krunu i francuske posjede.¹⁴

Henrik V. pojavljuje se kao središnji lik Shakespeareovih drama. Pod imenom princ Hal pojavljuje se u prvom dijelu drame Henrik IV. gdje je prikazan kao neodgovoran, mlad i željan zabave. U Shakespeareovom Henriku V. pokazao se kao mudar, sposoban i odgovoran kralj koji je izborio veliku pobjedu nad Francuzima kod Azincourta.¹⁵ Također, Henrik V. navodi se kao kralj koji je srednjovjekovne engleske kraljeve doveo do vrhunca dostignuća. Osim u vojnim pohodima, bio je uspješan i u odnosu s plemstvom i svećenstvom, kao vođa Parlamenta te kao aktivni administrator. Promicao je i engleski osjećaj identiteta tako što je naglašavao englesku povijest, proširio službenu uporabu engleskog jezika i podupirao kult engleskih svetaca.¹⁶

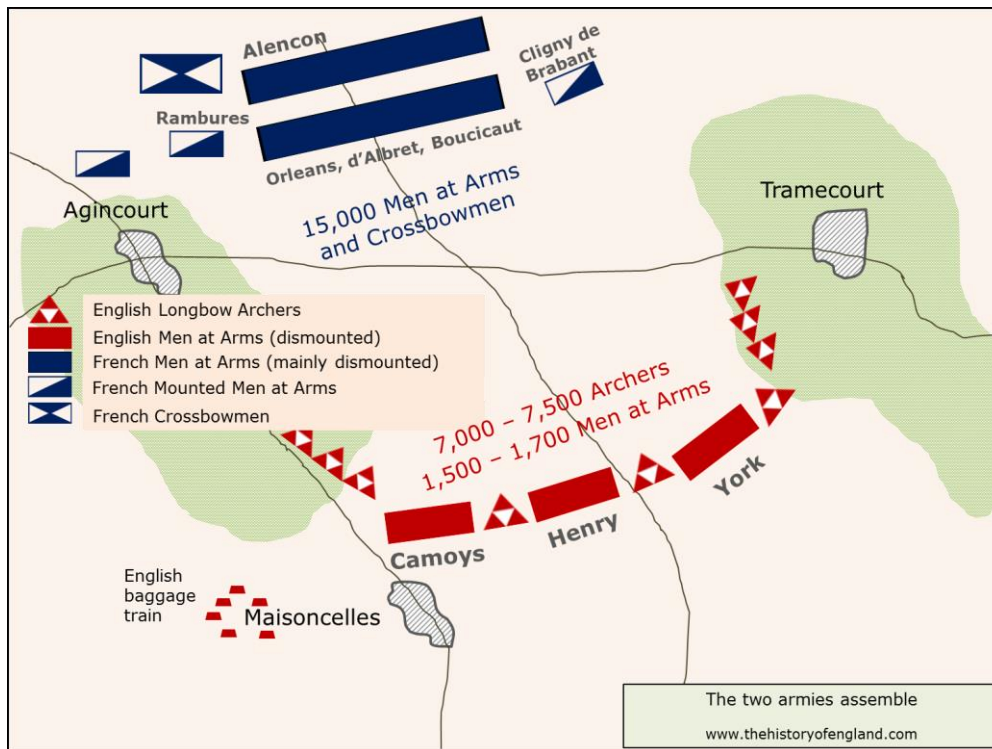
¹² Ibid., str. 528.

¹³ Black, Jeremy, *Povijest Britanskih otoka*, str. 96.

¹⁴ Skupina autora, *Povijest 7: Razvijeni srednji vijek*, str. 531.

¹⁵ „Prince Hal“, *Encyclopedia Britannica*, <https://www.britannica.com/topic/Prince-Hal> (pristupljeno 19. lipnja 2022.)

¹⁶ Black, Jeremy, *Povijest Britanskih otoka*, str. 97.

Slika 2. Bitka kod Azincourta

6. Henrik VI. Lancaster (1422. – 1461.)

Smrt oca, Henrika V., 1422. godine, dovela ga je na englesko prijestolje sa samo devet mjeseci. Iste godine, nakon smrti djeda Karla VI. proglašen je i kraljem Francuske. Od trenutka dolaska na prijestolje kao tutore imao je winchesterskog biskupa, Henrika Beauforta, vojvodu od Exetera, Thomasa Beauforta i grofa od Warwicka, Rikarda Nevillea.¹⁷ Osim Henrika VI., regenti za Englesku i Francusku bili su braća preminulog Henrika V., Ivan, vojvoda od Bedforda i Umfred, knez od Glouceстера, koji je preuzeo titulu zaštitnika Engleske. Do 1429. godine postizali su važne uspjehe u Francuskoj, primjerice u bitci kod Verneuila 1424. Engleskim uspjesima na kraj staje mlada djevojka sa sela, Ivana Orleanska. Vojska je pod njenim vodstvom, 1429. godine, razbila englesku opsadu utvrde Orléansa, nakon čega je Karlo VII. okrunjen u Reimsu. Kao odgovor na to, Henrik VI. okrunjen je u katedrali Notre Dame u Parizu 1430., a Burgundinci su predali Ivanu Orleansku Englezima koji je daju spaliti kao vješticu. Englezima je omogućen nadzor nad Parizom, no oni ga gube 1436. godine, nakon što Burgundinci okreću leđa Henriku VI.¹⁸

¹⁷ Skupina autora, *Povijest 7: Razvijeni srednji vijek*, str. 532.

¹⁸ Black, Jeremy, *Povijest Britanskih otoka*, str. 98.

Henrik VI. opisuje se kao loš, nesposoban i nedjelotvoran vođa. Nije bio ni približno uspješan kao njegovi prethodnici. Upravo je za vrijeme njegove vladavine započeo Rat dviju ruža. Oblačio se kao građanin te nije volio raskoš. Umjesto šiljastih cipela koje su nosili velikaši, nosio je okrugle seljačke cokule, a kada je trebao obući kraljevski ornat, ispod bi uvijek nosio pokorničku haljinu od kostrijeti. Proučavao je teologiju i povijest te bio izrazito pobožan. O njegovoj pobožnosti ukazuje nam činjenice da je pred sobom za stolom imao sliku s prikazom pet Isusovih rana, a prije jela bi se dugo molio. Godine 1440. utemeljio je visoku školu u Etonu te podigao kapelu King's College – a u Cambridgeu, što ga je dovelo do materijalne propasti. Godine 1451. Henrik VI., zajedno sa suprugom Margaretom od Anjoua, trebao je pozajmiti novac kako bi mogli proslaviti Božić, a na Tri Kralja ostali su bez večere, jer im nitko više ništa nije htio posuditi. Dvije godine kasnije počeo je pokazivati prve znakove ludila, osim gubitka pamćenja i mogućnosti rasuđivanja, nije se mogao držati uspravno ni hodati. „Nesretni Henrik VI. nije bio pravi čovjek za ta gruba i teška vremena. Nije bio glup, ali nije bio ni kralj, a u stvarima od ovoga svijeta pravo dijete. Ne može se zamisliti slađe, poštovanja vrijednije, ni slabije biće od njega.“¹⁹

Henrikova supruga, Margareta od Anjoua, bila je kći Renea I., vojvode od Anjoua i Mainea. Englezi nisu imali povjerenja u nju jer je bila Francuskinja, a posebno omražena postaje nakon ubojstva vojvode od Glouceстера, brata Henrika V., kojeg je dala utamničiti, a zatim i ubiti jer je bio za rat protiv Francuske. Stogodišnji je rat loše tekao po Engleze za vrijeme vladavine Henrika VI., a Margaretu su smatrali izvornim krivcem za poraze otkad je kraljeva žena. Posjede u Anjou i Maineu dala je svom ocu nakon što je engleska vojka uzmakla iz osvojenih zemalja.²⁰

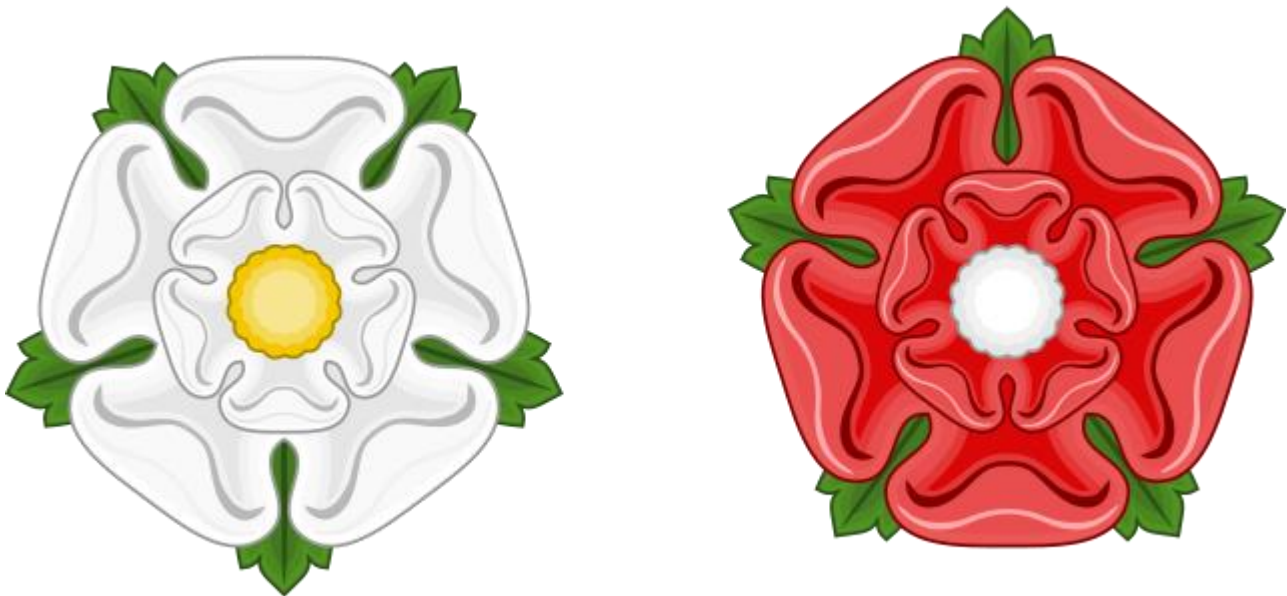
---

¹⁹ Maurois, Andre, *Povijest engleske politike*, Zagreb, 2007., str. 199.

²⁰ Valla, Franjo, *Povijest novog vieka*, Zagreb, 1899., str. 31.

7. Rat dviju ruža

Nepune dvije godine nakon kraja Stogodišnjeg rata, dolazi do građanskog sukoba koji je potrajao 30 godine (1455. – 1485.). Nakon poraza u Francuskoj u zemlji je vladalo nezadovoljstvo, a među ratobornim plemićima želja da vrate izgubljeno. U tim okolnostima građanski rat bio je neizbježan. Rat ruža predstavlja dinastičku borbu među nasljednicima Edvarda III.²¹ U ratu su se sukobile dvije kraljevske kuće, kraljevska kuća Lancaster, koja je na prijestolju Engleske od 1399. godine te kraljevska kuća York. Simbol kuće Lancaster bila je crvena ruža, a simbol kuće York bijela ruža.²²

Slika 3. Simboli kuća York i Lancaster

²¹ Morton, A.L., *Istorija Engleske*, str. 95.

²² „Rat dviju ruža“, *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=51922> (pristupljeno 22.lipnja 2022.)

7.1. Početak sukoba

Sukob nije u potpunosti započeo 1455. godine kada je Rikard, vojvoda od Yorka, napao plemiće bliske Henriku VI., već pet godina ranije. Godine 1450. ubijen je glavni ministar William, prvi vojvoda od Suffolka, nakon što je optužen u Parlamentu i prognan na pet godina iz Engleske.²³ Iako se William uspio dočepati luke Ipswich i isploviti, dočekuje ga najveći engleski brod, a dva dana nakon, kapetan mu odsiječe glavu sa zahrđalim mačem. Nije poznato tko je naredio ovo ubojstvo, ali najveća sumnja pada na vojvodu od Yorka.²⁴

Iste godine, Jack Cade, potiče ustanak u Kentu. Cade je upotrijebio svoju sličnost s Mortimerom od Yorka koji je ubijen 1445. godine na stratištu, razglasio je da je on Mortimer i da je utekao svojim krvnicima.²⁵ Glavne optužbe pobunjenika, iznesene su u *Proglasu žalbi i zahtjeva naroda Kenta*, odnosile su se na loše vođenje u Stogodišnjem ratu, loše ljude u kraljevom Savjetu te na pripremanje izbora. Pobunjenici stižu do Londona, gdje dolazi do svađe pobunjenika s građanima. Prije nego su protjerani i Cade ubijen uspjeli su pogubiti lorda rizničara. Ovaj ustanak bio je pobuna srednjih klasa, seoskog plemstva, slobodnih seljaka i trgovaca protiv vladavine visokog plemstva. Morton navodi da se na ovaj ustanak može smatrati prvom fazom Rata dviju ruža.²⁶

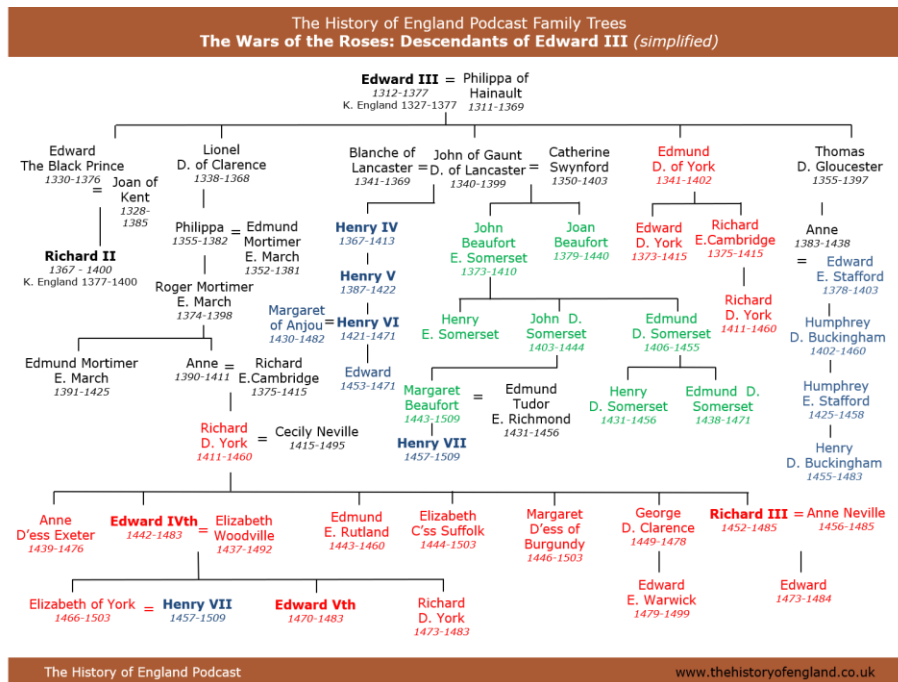
---

²³ Black, Jeremy, *Povijest Britanskih otoka*, str. 99.

²⁴ Valla, Franjo, *Povijest novog vieka*, str. 31.

²⁵ *Ibid.*, str. 32.

²⁶ Morton, A.L., *Istorija Engleske*, str. 95. – 96.

Slika 4. Obiteljsko stablo zaraćenih kraljevskih kuća

7.2. Sukob Henrika VI. s Rikardom od Yorka

Nakon što je Henrik VI. doživio prvi napad ludila, vojvoda od Yorka, Rikard neočekivano je imenovan zaštitnikom kraljevstva. U to vrijeme, 1453. godine, kralju se rađa prvi sin, što je pomutilo Rikardove planove koji se nadao da će kralj umrijeti bez nasljednika. Nakon što se kralj vratio u normalno stanje, vojvoda od Yorka kreće u borbu protiv Lancastera. Prva bitka odvila se 1455. godine kod Saint Albansa, gdje pobjedu odnosi Rikard koji se zadovoljava ostvarenim privilegijama, a prijestolje ostavlja Henriku.²⁷ Rikard od Yorka s 3 000 vojnika porazio je oko 2 000 vojnika Henrika VI. koje je predvodio vojvoda od Somerseta. Briggs kazuje da ovu bitku najbolje opisuju riječi: „kratka ulična tučnjava“.²⁸ Kada je Henrik doživio novi napad ludila, vlast se vratila u ruke Rikarda. Rikard od Yorka na svojoj strani imao je Rikarda, vojvodu od Warwicka. Godine 1459. Yorkisti odlučuju ukloniti kralja s prijestolja, međutim kraljevska vojska ih je porazila te su optuženi za izdaju.²⁹

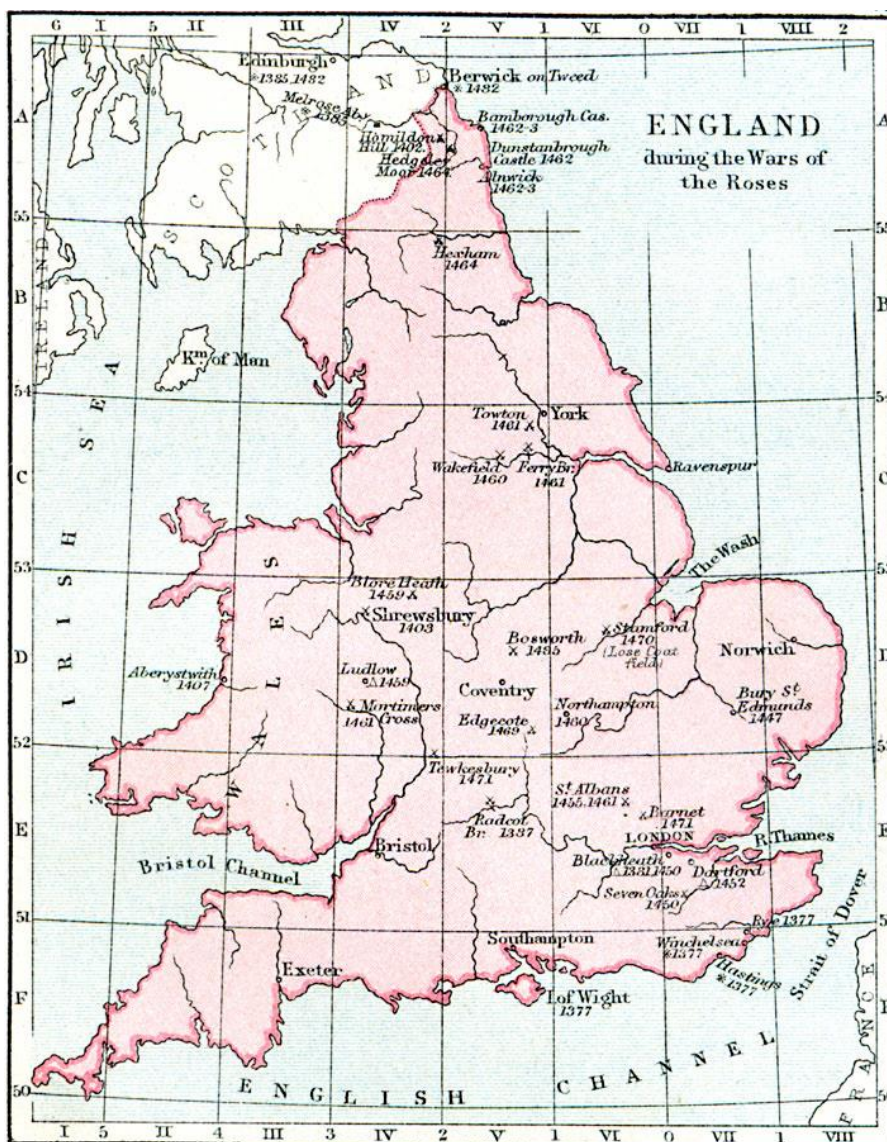
Nakon bitke kod Northamptona, Parlament Rikarda proglasi zakonitim nasljednikom. Slabi Henrik VI. nije učinio ništa po tom pitanju, već je sam protiv svoje volje prihvatio to.

²⁷ Skupina autora, *Povijest 7: Razvijeni srednji vijek*, str. 532.

²⁸ Briggs, Asa, *Socijalna povijest Engleske*, Zagreb, 2003., str. 95.

²⁹ Skupina autora, *Povijest 7: Razvijeni srednji vijek*, str. 532. – 533.

Kraljica Margareta odluči stati u obranu sinu, koji je zakoniti nasljednik. Skupila je vojsku od 20 000 ljudi te potukla Rikardovu vojsku od 5 000 vojnika kod Wakefielda u grofoviji York 1460. godine. U toj bitci život je izgubio Rikard od Yorka, čiju je glavu Margareta ukrasila papirnatom krunom i pribila na vrata grada Yorka.³⁰ Vodstvo Bijele ruže preuzeo je grof od Warwicka. Godine 1461. preduhitrio je Margaretu, zauzeo London i proglasio Edvarda, sina vojvode od York, za kralja. Henrik VI. pobjegao je iz grada i lutao četiri godine, a zatim je uhićen i utamničen u londonskom Toweru.³¹ Kroničari kuće York kazuju da su u tvrđavi s njim čovječno postupali, a kroničari kuće Lancaster smatraju da je kralj bio potpuno zapušten te da su ga tukli.³²

Slika 5. Bitke u Ratu ruža

³⁰ Valla, Franjo, *Poviest novog vieka*, str. 33.

³¹ Goldstein Ivo, Grgin Borislav, *Europa i Sredozemlje u srednjem vijeku*, str. 416.

³² Maurois, Andre, *Povijest engleske politike*, str. 199. – 200.

7.3. Edvard IV. York (1461. – 1483.)

Nova bitka izbili je 1461. godine u Towtonu u Yorkshireu. Bitka se pretvorila u masakr, a Parlament je proglasio legitimnim kraljem pobjednika Edvarda IV. te trojicu vladara Lancastera uzurpatorima. Tri godine kasnije, 1464. godine, oženio se Elizabetom Grey, udovicom čiji je suprug bio na strani kuće Lancaster. Oko nje stvorio je grupu moćnika koji su se protivili starom plemstvu koje je dugo vremena podržavalo Yorkiste. Edvard IV. i njegova supruga umiješali su se u planove grofa od Warwicka. Dok je pregovarao s Lujem IX. kako bi sklopili savez, Edvard IV. dogovorio je brak sestre Margarete s okorjelim neprijateljem francuskog monarha, vojvodom Burgundije, Karlom Smjelim. Tako je došlo do političkog razdora i obiteljskog sukoba. Sukob je još više potakla ženidba kraljeva brata, Georga, s Warwickovom kćeri.³³ Dolazi do sukoba Edvarda IV. i Warwicka 1469. godine. Kralj biva poražen kod Edgecotea, a Warwick dolazi na vlast koju gubi nakon godinu dana i bježi u Francusku gdje se miri s Margaretom od Anjoua te obećava da će na prijestolje vratiti njenog supruga Henrika VI.³⁴ Tako je vlast vraćena Crvenoj ruži. Edvard IV. porazio je protivnike, prvo kod Barneta u blizini Londona, zatim kod Tewkesburyja. Sin Henrika VI. zarobljen je i pogubljen, a mjesec dana kasnije u londonskom Toweru pronađeno je mrtvo tijelo Henrika VI.³⁵

Dolaskom kuće York na vlast ugrožen je ugled Parlamenta. Kraljevi iz kuće York nisu tražili potvrdu Parlamenta u svim pravima, već su smatrali da imaju pravo vladati po jedinom pravu nasljedstva. U to vrijeme Donji dom prestao je predstavljati većinu općina u Engleskoj, a mnoge općine su kupile povelje od Krune. Pravo izbora predstavnika grada ili općine bilo je u rukama načelnika i vijećnika ili kraljevog Savjeta, uglavnom sastavljenog od izvjesnih, najbogatijih građana. „Tako je započela procedura, koja je za nekoliko stoljeća unaprijed pretvorila mnoge engleske izborne kotare u „trule općine“, gdje je pravo glasa toliko ograničeno, da su korupciji otvorena vrata i lako ju je provesti.“³⁶

---

³³ Skupina autora, *Povijest 7: Razvijeni srednji vijek*, str. 533.

³⁴ Black, Jeremy, *Povijest Britanskih otoka*, str. 100.

³⁵ Skupina autora, *Povijest 7: Razvijeni srednji vijek*, str. 534. – 535.

³⁶ Maurois, Andre, *Povijest engleske politike*, str. 200. – 201.

7.4. Rikard III. York (1483. – 1485.)

Edvard IV. umro je u četrdesetoj godini života, prerano da bi se njegov sin, Edvard V. potvrdio na tronu. Brat Edvarda IV., vojvoda od Glouceстера, Rikard, želio se domoći krunu pod svaku cijenu te je dao zatvoriti i zadaviti svoje nećake u londonski Tower. Leševe mrtvih nećaka pokopali su pod stepenice tamnice, a Rikard se proglasio kraljem kao Rikard III. 1483. godine.³⁷ Iako je bio sposoban, kralj nije pridobio povjerenje. Protiv njega pobunili su se Woodwili 1436. godine, ali neuspješno. Buni se i vojvoda od Buckinghama, koji je prethodno pomogao Rikardu da zauzme prijestolje, a kasnije je ubijen. „Englezi još nisu bili potpuno pokvareni ratovima i umorstvima svoje vladajuće klase, a nagla promjena osjećaja prema Rikardu značila je početak bolje budućnosti.“³⁸ Jedini mogući protivnik Rikarda III. bio je posljednji iz kuće Lancaster, a to je Henrik Tudor, vojvoda od Richmonda. Narod je bio umoran od nasilnih osvajanja i građanskog rata te su se nadali da će doći do pomirenja dviju ruža. Ženidba Henrika Tudora i kćerke Edvarda IV., Elizabete od Yorka ujedinila bi kraljevske kuće. Uvidjevši opasnost, Rikard III. sazvaio je Parlament i predložio da on sam oženi svoju nećakinju Elizabetu.³⁹

7.5. Kraj rata

Godine 1485. dolazi do posljednje bitke između kraljevskih kuća Lancaster i York. Uz pomoć francuskih snaga Henrik Tudor izvršio je napad na nepopularnog kralja Rikarda III. kod Boshwortha. Henrik Tudor došao je Harfleura, u Milford – Havenu s 2 000 vojnika, uglavnom izbjeglih Engleza i pustolova iz Bretagne. Uz Henrika staje princ od Walesa i Stanleyi, velikaši iz Lancashirea, jer je lord Stanley za drugu ženu uzeo Henrikovu majku. Rikard III. pogiba u spomenutoj bitci, a njegova kruna nađena je u grmu te predana Henriku Tudoru koji postaje Henrik VII. Sljedeće godine održani su svatovi Henrika VII. i Elizabete. Rat dviju ruža time je završen te su sjedinjene Crvena i Bijela Ruža.⁴⁰

Iako je rat završio, 1487. godine javljaju se razni pretendenti na prijestolje, varalice koje su poslali Yorkisti. Sin pekara, Lambert Simnel, tvrdio je da je vojvoda od Clarencea, a

---

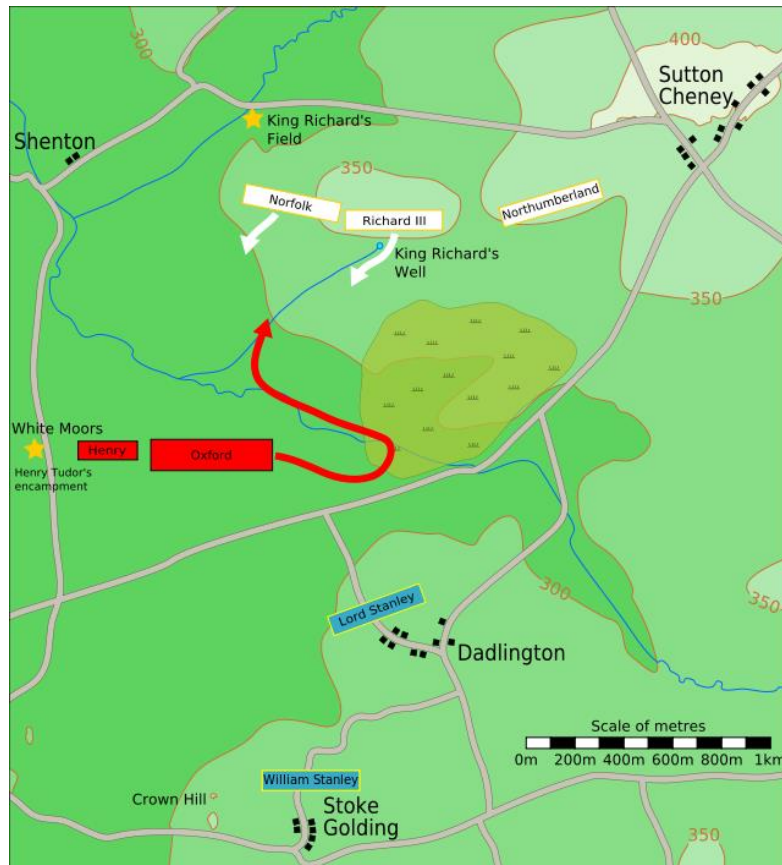
³⁷ Valla, Franjo, *Poviest novog vieka*, str. 36.

³⁸ Trevelyan, George Macaulay, *Povijest Engleske*, Zagreb, 1956., str. 272.

³⁹ Maurois, Andre, *Povijest engleske politike*, str. 202.

⁴⁰ Ibid.

sin pokrštenog Židova iz Tournaya, Perkin Warbek, predstavljao se kao drugi sin Edvarda IV., kojeg je Rikard dao ubiti. Na sreću po Henrika VII. narod, sit rata i sukoba, ne pridruži se njima. Henrik prvog svlada kod Nottinghama 1487. godine, a drugog blizu Exetera kod Towtona 1498. godine. Od toga doba Henrik VII. nije imao protivnika koji bi mu se usudio prkositi.⁴¹

Slika 6. Bitka kod Boswortha

⁴¹ Valla, Franjo, *Poviest novog vieka*, str. 37. – 38.

8. Henrik VII. (1485. – 1509.) i nova monarhija

Henrik Tudor, poznatiji kao Henrik VII., prvi je vladar iz dinastije Tudor koja dominira u Engleskoj u 16. stoljeću. Njegovim dolaskom na vlast završava razdoblje nemira i ratova, a počinje period oporavka zemlje i društva.⁴² Uspješno je vladao u domovini i izvan nje te je poboljšao učinkovitost postojećeg vladinog aparata. Jačao je monarhijsku kontrolu nad plemstvom i nadzirao administraciju. Ograničio je utjecaj plemenitaških privatnih oružanih snaga. Trudio se da se ne uvuče u sukobe u inozemstvu, iako je nakratko zaratio s Francuzima 1492. godine, sukob je okončan uz zadovoljavajuće uvjete. Za vrijeme njegove vladavine financijsko stanje se popravilo, a iza sebe ostavio je umjereno bogatstvo i poboljšanu situaciju na području zakona i javnog reda. Omogućio je Engleskoj da postane važan faktor u europskoj diplomaciji. Krajem 15. stoljeća raspolagali su i značajnom tekstilnom proizvodnjom i rastućom trgovačkom mornaricom čime je zemlja stekla uključanje u razvoj i širenje svjetske trgovine u narednom stoljeću. Engleska Henrika VII. uglavnom se smatra „novom monarhijom“, koja je temeljena na centralizaciji upravnog sustava i ograničavanju moći plemića.⁴³

Slika 7. Simbol dinastije Tudor

⁴² Kagan Donald, Ozment Steven, Turner Frank M., *The Western Heritage*, New York, 1987., str. 332.

⁴³ Black, Jeremy, *Povijest Britanskih otoka*, str. 102. – 103.

9. Socijalni aspekt Rata ruža

Povjesničar Traveyan navodi da je Rat ruža bio rat uništenja, ali samo za nekolicinu. Ovaj rat nije imao teške posljedice za zemlju u cjelinu jer nije izravno utjecao na široke slojeve stanovništva. U bitkama je uglavnom sudjelovalo nekoliko tisuća ljudi, a nakon svake bitke gubitnicima se oduzimala imovina u korist vladajućeg kraljevstva. Odaziv u bitkama nije bio velik jer su feudalne obitelji u sukob uključivale uglavnom svoje rođake i podložnike.⁴⁴ Dobar primjer je već spomenuta bitka kod Saint Albansa 1455. godine, u kojoj je sudjelovalo oko 5 000 vojnika, a Briggs je opisuje riječima: „kratka ulična tučnjava“. Mnogi ljudi živjeli su dobro, držeći se izvan sukoba. Ekonomski život nije bio ugrožen, a postoje i podaci koji kazuju da je trgovina u Londonu za vrijeme rata napredovala.⁴⁵ U tom razdoblju nadnice radnika na farmama i kod obrtnika u gradu bile su u boljem položaju nego ikada prije u srednjem vijeku. Došlo je do poboljšanja materijalnih uvjeta života u zemlji. Neki gradovi, kao što je Norwich, udvostručili su se i obogatili tijekom 15. stoljeća, međutim postoje i oni koji su propadali, poput Winchestera i Lincolna. Gradove poput Yorka, Coventryja i Canteburyja zahvatila je kriza, a povjesničari je opisuju kao „bolest gradova“.⁴⁶

U 14. stoljeću u Engleskoj pojavio se „nezakoniti feudalizam“, koji se dosta razlikuje od izvornog jer pratilac nije bio vazal koji je dugovao odanost svom gospodaru, već ga je pratio, nosio njegovu odoru te smatrao svojim zaštitnikom, a on ga je zauzvrat uzdržavao. Prvi koji je započeo takvu praksu, 1362. godine, bio je John od Gaunta, vojvoda od Lancastera, uzevši u službu veliki broj vitezova i štitonoša, od kojih je većina ostala doživotno vezana za njega. Oblačenjem odore plaćenici su postajali živa manifestacija gospodareve moći, do te mjere da su se velikaši mogli nadmetati u broju pratilaca. Neizbježan čimbenik ovakvog sustava bio je nestabilnost, pratitelji su mogli napustiti gospodara te prijeći u službu uspješnijemu.⁴⁷

Društveno – političko stanje u Engleskoj za vrijeme rata možemo okarakterizirati kao razdoblje korupcije. Kao primjer možemo spomenuti 1430. godinu kada je donesen zakon da vitezove iz grofovija biraju isključivo *freeholdersi*, čiji su zemljišni posjedi nosili najmanje 40 šilinga čistog dobitka, što je u novije vrijeme svota od nekoliko funti. Većina koja je do

---

⁴⁴ Trevelyan, George Macaulay, *Povijest Engleske*, str. 282.

⁴⁵ Black, Jeremy, *Povijest Britanskih otoka*, str. 99.

⁴⁶ Briggs, Asa, *Socijalna povijest Engleske*, str. 95. – 98.

⁴⁷ *Ibid.*, str. 94.

tada imala pravo glasa izgubila ga je donošenjem ovog zakona. Taj sustav održao se sve do 1832. godine, kada je provedena izborna reforma. Da je to razdoblje korupcije potvrđuje i 1455. godina kada vojvotkinja od Norfolka piše pismo upućeno Johnu Pastoru, u kojem je utvrđeno podmićivanje članova parlamenta da glasaju za pojedince.⁴⁸ Tako je Rat dviju ruža ostavio dalekosežne posljedice za englesko društvo, ponajviše za plemstvo, čiji utjecaj je znatno oslabljen.

---

⁴⁸ Maurois, Andre, *Povijest engleske politike*, str. 201.

10. Zaključak

Da bi došlo do stvaranja „nove monarhije“, Engleska je trebala proći kroz više od stoljeća ratovanja te kroz društvenu krizu. Prvo su se sukobili s Francuzima u Stogodišnjem ratu, koji je započeo 1337. godine. Po samom završetku tog rata, koji je pogubno završio za Engleze, počeo se nazirati novi sukob, među engleskim plemićima, koji se naziva i Ratom ruža. Može se protumačiti i kao dinastička borba među nasljednicima Edvarda III. Njegovom smrću otvoreno je pitanje nasljednika, a tenzije među kraljevskim kućama Lancaster i York rasle su sve do 1455. godine kada je odigrana prva bitka. U narednih 30 godina za viši društveni sloj ovaj rat bio je rat uništenja te su izgubljeni mnogi životi. Međutim, to se ne može reći za zemlju u cjelini jer sukob nije utjecao na sve društvene slojeve. Drugu polovicu 15. stoljeća obilježile su i neke pozitivne promjene kao što je rast pojedinih gradova te rast nadnica radnika koje su bile veće nego ikada prije u srednjem vijeku. Također, kao pozitivnu promjenu možemo navesti i stvaranje „nove monarhije“ koja je uslijedila dolaskom Henrika Tudora na vlast i završetkom Rata ruža 1485. godine.

Nakon obrade ove kompleksne teme može se zaključiti da je u 15. stoljeću došlo do konačnog pada dinastije Plantagenet te formiranja potpuno nove dinastije Tudor koja će obilježiti novovjekovnu Englesku povijest mirotvornom vladavinom. Razdoblje rata ojačalo je niže društvene slojeve, oslabilo utjecaj plemstva, a narušen je i utjecaj Engleske na europskom kontinentu. Također, nagoviješten je kraj srednjovjekovnog razdoblja u Engleskoj te početak Novog vijeka.

11. Literatura

1. Black, Jeremy, *Povijest Britanskih otoka*, Grapa, Zagreb, 2004.
2. Briggs, Asa, *Socijalna povijest Engleske*, Barbat, Zagreb, 2003.
3. Goldstein Ivo, Borislav Grgin, *Europa i Sredozemlje u srednjem vijeku*, Novi Liber, Zagreb, 2006.
4. Kagan Donald, Ozment Steven, Turner Frank M., *The Western Heritage*, Macmillan Publishing Company, New York, 1987.
5. Maurois, Andre, *Povijest engleske politike*, Stih, Zagreb, 2007.
6. Morton, A. L., *Istorija Engleske*, Veselin Masleša, Sarajevo, 1955.
7. Skupina autora, *Povijest 7: Razvijeni srednji vijek*, Europapress holding, Zagreb, 2007.
8. Traveyan, George Macaulay, *Povijest Engleske*, Kultura, Zagreb, 1956.
9. Valla, Franjo, *Poviest novog vieka*, Matica Hrvatska, Zagreb, 1899.
10. „Stogodišnji rat“, *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=58199> (pristupljeno 10. lipnja, 2022.)
11. „Valois“, *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=63773> (pristupljeno 10. lipnja, 2022.)
12. „Rat dviju ruža“, *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=51922> (pristupljeno 22. lipnja 2022.)
13. „Prince Hal“, *Encyclopedia Britannica*, <https://www.britannica.com/topic/Prince-Hal> (pristupljeno 19. lipnja 2022.)

Sažetak

Rat dviju ruža je sukob između dviju kraljevskih kuća, Lancaster (crvena ruža) i York (bijela ruža), koji su polagali pravo na prijestolje kao potomci Edvarda III. Rat je uslijedio neposredno nakon završetka Stogodišnjeg rata, u kojem Henrik VI. gubi sve posjede osim Calaisa. Za vrijeme vladavine Henrika IV. Parlament postiže vrhunac svog značaja u srednjem vijeku, međutim njegov ugled biva ugrožen u drugoj polovici 15. stoljeća dolaskom kuće York na prijestolje. Posljednji vladar koji je zabilježio uspjehe u Stogodišnjem ratu bio je Henrik V. koji se pojavljuje kao središnji lik Shakespeareovih drama. Navodi se i kao kralj koji je srednjovjekovne engleske kraljeve doveo do vrhunca dostignuća, za razliku od njegova sina i nasljednika Henrika VI. koji je na englesko prijestolje došao sa samo devet mjeseci. Za vrijeme njegove vladavine nesuglasice među kraljevskim kućama su rasle sve dok se nisu pretvorile u otvoreni sukob 1455. godine. Do izmjene vladajuće dinastije došlo je 1461. godine, Edvard IV. York zbacio je dinastiju Lancaster s prijestolja. Rat završava 1485. godine dolaskom Henrika Tudora na vlast, lancasterskog potomka. Ujediniio je dvije ruže, oženivši se Elizabetom od Yorka i osnivanjem nove dinastije Tudor.

Ključne riječi: Lancaster, York, rat, ruže, Tudor

WAR OF THE ROSES

Abstract

The War of the Roses was a war between rival royal houses of Lancaster (the red rose) and York (the white rose). As descendants of Edward III, they tried to claim the throne. The war followed immediately after the end of the Hundred Years' War, in which Henry VI. lost all his possessions except Calais. During the reign of Henry IV. Parliament reached the peak of its importance in the Middle Ages, but its reputation was threatened in the second half of the 15th century with the accession of the House of York to the throne. The last ruler to record successes in the Hundred Years' War was Henry V., who appears as a central character in Shakespeare's plays. He is also cited as the king who brought medieval English kings to the pinnacle of achievement, unlike his son and successor Henry VI. who came to the English throne when he was only nine months old. During his reign, disagreements between the royal houses grew until they turned into open conflict in 1455. The ruling dynasty changed in 1461., when Edward IV. of York overthrew the Lancaster dynasty. The war ended in 1485. with the rise to power of Henry Tudor, a Lancaster descendant. He united two roses marrying Elizabeth of York and founded the Tudor dynasty.

Keywords: Lancaster, York, war, roses, Tudor

Prilozi

Slika 1. Obiteljsko stablo obitelji Plantagenet, preuzeto s Wikimedia Commons - <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:EnglishMonarchy02.svg> (30. kolovoza 2022.)

Slika 2. Bitka kod Azincourta, preuzeto s The History of England - <https://thehistoryofengland.co.uk/resource/animated-maps-the-battle-of-agincourt/> (12. srpnja 2022.)

Slika 3. Simboli kuća York i Lancaster preuzeto s Wikimedia Commons - https://commons.wikimedia.org/wiki/File:York_victory_over_Lancaster.svg (30. kolovoza 2022.)

Slika 4. Obiteljsko stablo zaraćenih kraljevskih kuća, preuzeto s The History of England - <https://thehistoryofengland.co.uk/resource/wars-of-the-roses-family-trees/> (30. kolovoza 2022.)

Slika 5. Bitke u Ratu ruža, preuzeto s Maps Etc - <https://etc.usf.edu/maps/pages/300/356/356.htm> (30. kolovoza 2022.)

Slika 6. Bitka kod Boshwortha, preuzeto s Wikimedia Commons - https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Bosworth_Field_-_Prelude.svg (20. kolovoza 2022.)

Slika 7. Simbol dinastije Tudor, preuzeto s Wikimedia Commons - https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Tudor_Rose_Royal_Badge_of_England.svg (20. kolovoza 2022.)

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja KORA DOĐJANIN, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja PRIVČESTUPNICE POUČESTI I POUČESTI UNJEANOSTI, izjavljujem da je ovaj završni/diplomski rad rezultat isključivo mogega rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i literatura. Izjavljujem da ni jedan dio završnoga/diplomskoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, stoga ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnoga/diplomskoga rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 23 09 2022.

Potpis

**IZJAVA O POHRANI ZAVRŠNOGA/DIPLOMSKOGA RADA (PODCRTAJTE
ODGOVARAJUĆE) U DIGITALNI REPOZITORIJ FILOZOFSKOGA FAKULTETA
U SPLITU**

Student/Studentica: NOVA DOJANIN

Naslov rada: RAT DVIJU RUŽA

Znanstveno područje: POVIJEST

Znanstveno polje: EUROPSKA I SVJETSKA POVIJEST SREDNJEG VIJEKA

Vrsta rada: ZAVRŠNI RAD

Mentor/Mentorica rada (akad. stupanj i zvanje, ime i prezime): IZV. PROF. DR. SC. TONIJA ANDRIĆ

Sumentor/Sumentorica rada (akad. stupanj i zvanje, ime i prezime):

Članovi Povjerenstva (akad. stupanj i zvanje, ime i prezime): IZV. PROF. DR. SC. IANU MATIJEVIĆ
IVONIMIR FORKER, asistent

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/autorica predanoga završnoga/diplomskoga rada (zaokružite odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice potpuno odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada. Slažem se da taj rad, koji će biti trajno pohranjen u Digitalnom repozitoriju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu i javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15, 131/17), bude:

a) u otvorenom pristupu

b) dostupan studentima i djelatnicima FFST-a

c) dostupan široj javnosti, ali nakon proteka 6 mjeseci / 12 mjeseci / 24 mjeseca (zaokružite odgovarajući broj mjeseci).

(zaokružite odgovarajuće)

U slučaju potrebe (dodatnoga) ograničavanja pristupa Vašemu ocjenskomu radu, podnosi se obrazloženi zahtjev nadležnomu tijelu u ustanovi.

Mjesto, nadnevak: SPLIT, 23 09 2022.

Potpis studenta/studentice: Nova Dojanin